

HERKÜL MİLLAS
10 KASIM 2015
ZAMAN GAZETESİ

1 Kasım seçim sonuçları bir soruyu gündeme getirdi: Bundan böyle iktidar ile muhalefet arasında ne tür bir ilişki olacak?

Hükümete karşı olan, onu eleştiren, onu iktidardan (tabii yasal ve meşru yollarla) uzaklaştırmak isteyen siyasi partilere, gruplara, kurumlara, basın organlarına karşı “hoşgörülü” mü davranılacak yoksa onlar bastırılacak, onlara karşı saldırılar mı olacak? Örneğin, aleyhlerine davalar açılarak, kayyum aracılığı ile susturulacaklar mı? Tabii bu sorulara verilecek cevaplar ülkede demokrasinin varlığı veya türü konusunda da bir referans olacak.

Seçim sonrası Başbakanın balkon konuşması umut vericiydi. “Demokrasiden, adaletten, şefkatten, hukuktan bir adım geriye gidilmeyecektir.” dedi. “78 milyon vatandaşımızın hukuku

mutlak suretle korunacaktır, nefret ve şiddet dili olmayacaktır; Türkiye her türlü çatışmadan, gerilimden çıkacaktır, bu seçimde yenilen yoktur, bu seçimde Türkiye kazanmıştır, milletimiz kazanmıştır, hiç kimse yenilmemiştir; bütün vatandaşlarımız emin ve müsterih olsunlar.” dedi.

Umut ve kaygılar

Ancak seçim sonuçlarıyla ilgili bu konuşmanın kaygı verici üç yanı var. Birincisi, böyle bir konuşmaya gerek duyulmasıdır. Değil “ileri” demokrasilerde, herhangi normal demokratik bir ülkede bu tür taahhütlere gerek duyulmaz. Demokrasinin, adaletin, hukukun varlığı; nefret ve şiddet dilinin (ve hele olaylarının) olmaması, düzenin esasıdır. Yöneticilerin, “müsterih olun artık böyle şeyler olmayacak” demelerine gerek de duyulmaz. Bu tür söz vermeler özeleştirici de sayılsa, çok olumsuz bir tablonun kabulüdür: Ülkede hukuk ve şiddet dili gibi alanlarda temel eksiklikler var demektir. Bu mesaj acı bir itiraftır. Ayrıca, bu tür sorunlar neden vardır konusuna hiç değinilmiyor olması da ayrıca kaygı vericidir.

İkinci olumsuz mesaj –bütün ülkeye ama hükümete de verilen mesaj– bu tür eksikliklerin var olduğu ülkede seçmenlerin yaklaşımıyla ilgilidir. Kamuoyu araştırmalarının kuşku bırakmayacak biçimde gösterdikleri gibi seçmenin öncelikleri terör ve güvenlik, ekonomik durum ve ilgili kişisel konularıdır. Buna kısaca istikrar diyenler vardır. Tabii bu sıralama meşrudur ve seçmenin hakkıdır. Demokrasi ve hele hukuk ve adalet seçmenlerce o denli önemli sayılmıyor. Hatta adaletin tarafsızlığına ve genel olarak hukuka güvenin çok düşük olmasına karşın. Yani Başbakan, hukuktan bir adım geri adım atılmayacaktır derken, aslında seçmenin çok küçük bir kısmına seslenmekte ve o küçük kesimi yatıştırmak istemekteydi. Siyasetçinin gözünde seçmen demokrasi konusunda pek hassas değildir; ve ileride de herhalde bu alanda baskı oluşturmayacaktır. Bunu gören veya sezen siyasetçi hukuk alanında ne denli duyarlı olur sorusu ülke üzerinde Demokles kılıcı gibi sallanacaktır.

HUKUK VE DEMOKRASİ 'İNSAF'A BIRAKILIRSA...

Üçüncü sorun, taahhüdün kendisidir. İktidarın, hukuk ve demokrasi konusunda bir taahhütte bulunması yerine, erk ve güç sahibinin başka bir alternatifi olmaması gerekirdi. Taahhüt edilenler, demokrasinin olmazsa olmazıdır aslında. Demokratik güvencin kurumlarca sağlanmış olması da temeldir. Adalet mekanizmaları, yani yasalar ve hele Anayasa ve ilgili kurumları, taahhüdün kendisi olmalıydı. Hukuk ve demokrasi gibi “şeyler” bir iktidarın, bir partinin, bir veya birkaç kişinin tercihinde veya inhisarında olamaz; olmamalı. İnsafa bırakılamaz. Eğer durum bu değilse, artık “hakların” verilmesi ile verilmemesi arasında pek fark yoktur. Çünkü yeniden, o

hakların güvencesi adalet ve anayasa olmayacak, iktidarın vb. verdiği bir kararının sonucu olacaktır. Tabii böyle bir konjonktürde kararı değiştirme hakkı da verilince saklı kalır. Bu alanda da Demokles kılıcı söz konusu.

Yani demokrasinin güvencesi kurumlarca değil de kişilerce sağlanıyor gibi bir söylem, vaat edilenin reddini de içerir. "Hoşgörü" üstün olanın (sultanların örneğin) bağışydı; demokratik ortamda hak bahşedilen değil (ki bu, geri de alınabilen demektir) kazanılandır ve geri alınamayandır. Yani hakkı geri alacak bir gücün var olmadığı ortamda "demokratik haktan" söz edilebilir; aksi durumda olumlu bir ferman, bir berattan söz etmek daha yakışık olur.

Osmanlı tokadı

Bu terimin seçim sonuçlarıyla ilişkili olarak kullanılması çok isabetlidir. Bunu kullananlar, ister milletvekili olsun, ister kamuyu etkileyen bir aydın olsun, seçim ortamını başarıyla yansıtmışlardır. Söz konusu tokat, hem Osmanlı'ya referans vermekte hem de güce. Bu tokat savaş meydanlarında düşmana indirilen şamar anlamındadır. Osmanlı tokadı, askerlerin silahsız savunma ya da saldırı durumunda kullandıkları ve düşmanı sersemletmek amacıyla uyguladıkları bir vuruştur. Böylece güçlü olan, karşısındakini, sesi etrafta da duyulan şiddetli bir tokatla uyarırmış. Yani bu terimde her şey var: savaş ortamı, saldırı şartları, düşmanın varlığı, sersemletmek amacı, aşığılama isteği, şamar sesinin duyulması.

Seçimler sonrası manzara pek iç açıcı değil. Yenenler ve tokat patlatanlar için iyi olsa da, şamara layık görülenler için pek hoş değil. Taahhütlerin ötesindeki geri plan pek ümit vermiyor. Söylemler kadar, verilen ve alınan mesajlar ve tabii en başta yapılanlar, demokrasi alanında eksikliklerin yaşandığını gösteriyor. En büyük sorun ise toplumun büyük bir kesimince demokrasinin ve hukukun pek önemli sayılmıyor olması. Hukuk alanında geliştirilen söylem ve kabul gören açıklama ve varsayım ise sorunların uzun süreli olacağını akla getiriyor. Bu anlatıya göre, hukuk, toplum düşmanı güçlerce içten çökertilmiştir ve yozlaşmıştır, kendi kendini yenileyemiyor ve düzeltermiyor, durum hâlâ böyleymiş, bundan dolayı siyasi güçler müdahalede bulunmaktadır, ve durum böyle devam edecektir. Yani hukuka müdahale böylece meşru sayılmaktadır. Müdahalede bulunanların vicdanı da rahat edebilmektedir.

Mecaza (metafora) devam edeyim: Tarih içinde Osmanlı tokadından kim kurtulmuştur? Kaçanlar, biat edenler, Osmanlı'nın safına geçenler ve Osmanlı'yı yenenler.